

Nr 45.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan; given Stockholms slott den 30 januari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Ingvar Lindell.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan. I den föreliggande propositionen hemställes (punkt 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl för budgetåret 1953/54 medgiva befrielse från ersättningskyldighet till kronan. Vidare underställes riksdagens prövning (punkterna 2 och 3) två frågor om befrielse från ersättningskyldighet.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30
januari 1953.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler t. f. chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Lindell, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet m. m. och anför härutinnan följande.

Riksdagen har i skrivelse 1946: 565 bemyndigat Kungl. Maj:t att i enlighet med vissa i skrivelsen närmare angivna riktlinjer pröva frågor om befrielse från skyldighet att återbetala löne- och pensionsbelopp, som utbetalats i strid mot under riksdagens medverkan tillkomna bestämmelser. I överensstämmelse med riksdagens uttalande, att redogörelse bör lämnas riksdagen för av Kungl. Maj:t meddelade beslut om befrielse från återbetalningsskyldighet, varom här är fråga, kommer att i annat sammanhang till vederbörligt utskott överlämnas en förteckning över samtliga av Kungl. Maj:t under år 1952 i detta avseende meddelade beslut.

1.

Vid anmälan av propositionen 1948: 46 (punkt 1) lämnade föredragande departementschefen en närmare redogörelse för hur frågan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning avgöra ärenden om befrielse från ersättningsskyldighet ditills bedömts av riksdagen. I propositionen 1952: 54 (punkt 1) föreslog Kungl. Maj:t att bemyndigande av enahanda slag som riksdagen tidigare lämnat i detta avseende måtte givas även för budgetåret 1952/53. I anledning härav lämnade riksdagen i skrivelse 1952: 149 Kungl. Maj:t bemyndigande att under budgetåret 1952/53 avgöra dels frågor om befrielse från i judiciell ordning ålagd ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

Med stöd av detta och tidigare erhållet bemyndigande har Kungl. Maj:t under år 1952 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta proto-

koll (motsvarande förteckningar över de tidigare, med stöd av riksdagens bemyndiganden, avgjorda ärendena återfinnes såsom bilagor till propositionerna 1946: 82, 1947: 56, 1948: 46, 1949: 145, 1950: 74, 1951: 57 samt 1952: 54). Vid dessa ärendens behandling har beaktats vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 155. Ehuru här avsedda ärenden numera icke uppgår till samma betydande antal som under åren närmast efter beredskapstidens slut, synes dock såväl ärendenas art som deras antal motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes om dessa frågor i viss utsträckning kan avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör enahanda bemyndigande utverkas även för budgetåret 1953/54.

Emellanåt förekommer, att befrielse från medgiven ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten begäres i fall, där kronans fordran icke blivit i judiciell ordning fastställd. Därvid är det ofta fråga om relativt obetydliga ersättningsbelopp, där kostnaderna för ersättningsbeloppets fastställande i judiciell ordning icke står i rimlig proportion till sagda belopp. Av praktiska skäl synes det vara önskvärt, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att medge befrielse från ersättningsskyldighet även i fall som här avses under förutsättning att kronans fordran icke överstiger 5 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1953/54 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusén kronor.

2.

Enligt kontrakt den 8 och den 9 december 1919 med dåvarande arméförvaltningens artilleridepartement förband sig Karlshamns mekaniska verkstads aktiebolag att till kronan leverera viss ammunition. I kontraktet föreskrevs, att bolaget skulle till artilleridepartementet avlämna säkerhet för dels återgåldandet av erhållet förskott å likviden för leveransen, 7 956 kronor, dels fullgörandet av övriga bolaget enligt kontraktet åliggande förbindelser intill ett ersättningsbelopp av 4 800 kronor. I anledning härav iklädde sig direktören M. M. Goldschmidt, ingenjören A. A. Ahlström och ingenjören C. A. H. Wettervik borgen för såväl förskottet som ersättningsbeloppet. Då bolaget icke inom föreskriven tid kunde fullgöra

sitt åtagande, träffade artilleridepartementet avtal med annan firma om leveransen, varvid kostnaderna med 16 541 kronor 65 öre översteg det med bolaget kontrakterade beloppet. Bolaget återbetalade därefter till artilleridepartementet förskottet jämte ränta. Under år 1921 måste bolaget träda i konkurs, varvid artilleridepartementet bevakade kronans fordran. Sedan konkursen avslutats utan att bevakningen lett till någon utdelning, begärde artilleridepartementet att Goldschmidt, Ahlström och Wettervik såsom borgensmän skulle inbetala beloppet 4 800 kronor. Hos Kungl. Maj:t anhöll borgensmännen i skrivelse den 6 april 1926 att, då de saknade medel och ej hade möjlighet uppdriva sådana, av nåd bli befriade från erläggande av borgensbeloppet. Enligt beslut den 24 mars 1927 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Genom lagakraftvunnen dom av Stockholms rådhusrätt den 2 april 1935 förpliktades borgensmännen, vilken bäst gälda gitte, att till kronan utgiva nämnda belopp 4 800 kronor jämte 5 % årlig ränta från den 13 mars 1935 till dess betalning skedde.

Efter förslag i propositionerna 1947: 56 och 1948: 46 medgav riksdagen (skr. 1947: 119 och 1948: 79) att Wetterviks respektive Ahlströms dödsbo befriades från ifrågavarande skuld.

I en den 27 januari 1951 dagtecknad skrift anhåller ingenjören *M. M. Goldschmidt* hos Kungl. Maj:t, att jämväl han av nåd måtte befrias från skyldigheten att gälda ifrågavarande belopp om 4 800 kronor jämte ränta. Goldschmidt framhåller därvid, bland annat, att han är i det närmaste blind till följd av sockersjuka och invalid på grund av att en fot amputerats samt att han i anledning härav är oförmögen till förvärvsarbete.

Arméförvaltningen (tygavdelningen) förklarar sig i utlåtande den 3 mars 1952 tillstyrka framställningen, varvid ämbetsverket åberopar ett av advokatfiskalen vid försvarets civilförvaltning i ärendet avgivet yttrande.

I sitt yttrande anför advokatfiskalen bland annat följande. Av verkställd utredning framgår, att sökandens ekonomi är svag samt att vid utmätningsförsök några utnätningsbara tillgångar ej påträffats. Med hänsyn härtill och då ansvaret för borgensförbindelsen numera åvilar Goldschmidt ensam, tillstyrker advokatfiskalen bifall till framställningen.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 3 maj 1952, att ämbetsverket med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter icke vill motsätta sig bifall till framställningen.

Föredraganden.

Sedan dödsboen efter Wettervik och Ahlström befriats från dem till följd av rådhusrättens dom åvilande betalningsskyldighet, torde Goldschmidts skuld på grund av samma dom ha minskats till en tredjedel av nu ifrågavarande belopp.

Av utredningen får anses framgå att Goldschmidt, som nu är 68 år gammal, har dålig ekonomi. Med hänsyn härtill och till hans ålder och svaga hälsa anser jag mig i likhet med arméförvaltningen och statskontoret böra tillstyrka, att Goldschmidt befrias från ifrågavarande skuld.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ingenjören M. M. Goldschmidt befrias från honom jämlikt Stockholms rådhusrätts dom den 2 april 1935 åvilande ersättningssskyldighet gentemot kronan.

3.

Rådhusrätten i Örebro förpliktade genom dom den 5 juni 1952, som vunnit laga kraft, chauffören S. A. I. Ek att till kronan utgiva dels 26 909 kronor 38 öre jämte ränta, vilket belopp kronan utbetalat i skadestånd i anledning av att Ek den 18 december 1944 under framförande av en kronan tillhörig bil påkörte och skadat stallkarlen L. E. Persson, dels ock ersättning för rättegångskostnaderna med 251 kronor 50 öre.

De närmare omständigheterna vid olyckshändelsen var följande. Under fullgörande av värnpliktstjänstgöring vid Västmanlands flygflottilj, där Ek var kommenderad som bilförare, tog Ek och en annan värnpliktig den 18 december 1944 olovligen en flottiljen tilldelad, kronan tillhörig skåpbil. Med Ek som förare åkte de med bilen från Hässlö till Västerås, där Ek på en gala påkörde Persson, vilken på cykel färdades i motsatt riktning. Innan Ek körde på Persson, hade han företagit omkörning av en annan cyklist, som färdades i samma riktning som Ek och som körde en löshäst, varvid bilen kom ut på högra sidan av vägbanan. Efter omkörningen fortsatte Ek med bilen en avsevärd sträcka å körbanans högra sida och först omedelbart före sammanstötningen styrde han bilen åt vänster. Persson färdades å sin vänstra sida av vägbanan. Bilen fördes vid olyckstillfället med en hastighet, som avsevärt överskred den för tätbebyggt område medgivna hastigheten för lastbilar. Vid sammanstötningen åsamkades Persson bland annat svår kroppsskada, varjämte vissa smärre skador uppstod på bilen.

Genom utslag den 27 februari 1945 förklarade regementskrigsrätten vid Västmanlands flygflottilj Ek saker till ansvar för egenmäktigt förfarande och oförstånd i tjänsten för att Ek i samråd med den andre värnpliktige olovligen tagit och brukat bilen, varjämte krigsrätten hänvisade Ek för fortsatt rannsaking till rådhusrätten i Västerås. Ek förpliktades vidare att till kronan utgiva ersättning för skadorna å bilen.

Vid rådhusrätten i Västerås ställdes Ek därefter under åtal för att han vid färden med bilen överskridit medgiven hastighet samt ådagalagt grov vårdslöshet, varigenom han vållat sammanstötningen. Rådhusrätten fann

i utslag den 19 april 1945 att Ek genom det sätt på vilket han fört bilen gjort sig skyldig till grov vårdslöshet och vållat den Persson tillfogade kroppsskadan samt dömde Ek för egenmäktigt förfarande, oförstånd i tjänsten samt överskridande av medgiven hastighet vid förande av motorfordon i förening med grov vårdslöshet och vållande till kroppsskada, som avses i 14 kap. 12 § strafflagen, till två månaders fängelse. Rådhusrätten, som vidare fann Ek ensam vållande till olyckan och följaktligen skyldig att till Persson utgiva full ersättning för dennes skador, ålade Ek att i ersättning till Persson utgiva för förstörd cykel 223 kronor och förstörda kläder 50 kronor samt — för viss tid — sjukhusvård 123 kronor 75 öre, förlorad arbetsförtjänst 556 kronor 68 öre samt sveda och värk 1 300 kronor eller tillhoppa 2 253 kronor 43 öre jämte ränta. Från det utdömda beloppet skulle avdragas viss Persson tillkommande från försäkringsbolag utgående ersättning för olycksfall i arbete. Persson förbehölls vidare rätt att i särskild rättegång föra talan om ytterligare ersättning i angivna hänseenden. Ek ålades slutligen att ersätta Persson rättegångskostnader å målet med 284 kronor jämte protokollslösen ävensom att till kronan återgälda vad av allmänna medel utgått för hörande av vittnen m. m.

Svea hovrätt, dit Ek och kronan såsom mellankommande part å Eks sida fullföljde talan, fastställde genom utslag den 16 juli 1945, som vunnit laga kraft, det slut rådhusrättens utslag i ansvarsfrågan innehöll samt fann beträffande målet i övrigt ej skäl att göra ändring i överklagade utslaget.

Sedan försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen, med hänsyn till kronans ansvarighet såsom ägare av bilen, till Persson utgivit skadestånd enligt hovrättsutslaget samt därutöver viss ytterligare ersättning, har Kungl. Maj:t genom beslut den 14 januari 1949, den 22 juni 1950 och den 16 mars 1951 medgivit att till Persson och dennes försäkringsgivare ävensom till riksförsäkringsanstalten fick härutöver utbetalas livränta och ersättning för förlorad arbetsförtjänst m. m. för tid intill den 31 december 1950 med i besluten närmare angivna belopp. Fram till den 2 april 1952 har kronan i anledning av ifrågavarande skadefall utbetalat tillhoppa förenämnda belopp 26 909 kronor 38 öre.

I en den 14 juni 1952 dagtecknad skrift anhåller Ek att av nåd bli befriad från skyldigheten att jämlikt rådhusrättens i Örebro dom till kronan utgiva nämnda belopp, 26 909 kronor 38 öre, jämte ränta och rättegångskostnader. Till stöd för sin anhållan anför Ek bland annat följande: Han har icke någon möjlighet att gälda sin stora skuld till kronan. Han är född 1923 och gifte sig 1944. I äktenskapet finns tre barn, födda 1945, 1947 och 1948. Han är anställd såsom chaufför hos Aktiebolaget Svenska Shell med en veckolön av 149 kronor. Hustrun lider av kronisk ledgångsreumatism och har icke något arbete utom hemmet. Hon har vid tre tillfällen vårdats på lasarett för sin sjukdom. Makarna hydr en lägenhet om två

rum och kök, för vilken de betalar hyra med cirka 90 kronor i månaden. Makarna saknar tillgångar utöver de lösören, som finns i boet.

Försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen anför — med överlämnande av yttrande från chefen för Västmanlands flygflo tillj — i gemensamt utlåtande den 18 november 1952 i huvudsak följande. Polismyndigheten i Örebro har verkställt utredning rörande Eks ekonomiska förhållanden. Av utredningen framgår, bland annat, att Eks taxerade inkomst under år 1951 utgjorde 7 010 kronor, att Ek i försäkringspremier och sjukkasseavgifter betalar inemot 30 kronor i månaden samt att han, frånsatt ifrågavarande skadestånd, häftar i skuld med allenast ringa belopp. — Ek har ådragit sig ersättningsskyldigheten genom brott, som förskyllt frihetsstraff. Principiella skäl kan därför anses tala mot eftergift av kronans fordran. Med hänsyn till Eks svaga ekonomiska ställning och omfattande försörjningsplikt synes dock, därest Ek skall ha någon utsikt att avbetala sin skuld inom rimlig tid och utan att familjens uppehälle alltför mycket eftersättes, en avsevärd nedsättning av skadeståndsskyldigheten böra medgivas. Ämbetsverken tillstyrker därför bifall till ansökningen i så måtto, att de förordar att Ek, därest han inom lämplig tid, förslagsvis tre år från erhållen del av Kungl. Maj:ts beslut i ärendet, betalar 1 000 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan, såvitt nu är i fråga.

Chefen för Västmanlands flygflo tillj förklarar i sitt yttrande att, ur de synpunkter han har att företräda, intet synes vara att erinra mot att Ek medgives befrielse från ersättningsskyldigheten.

Statskontoret anför i utlåtande den 17 december 1952, att statskontoret icke vill motsätta sig att Ek till viss del erhåller befrielse från den ådömda ersättningsskyldigheten. Med hänsyn till skadeståndsbeloppets storlek och de omständigheter, under vilka ersättningsskyldigheten uppkommit, är emellertid ämbetsverket för sin del icke berett att förordna ett tillmötesgående av ansökningen i den utsträckning myndigheterna föreslagit. Enligt statskontorets uppfattning bör ansökningen så bifallas att Ek, därest han successivt inbetalar 2 000 kronor inom fem år från det han erhållit del av Kungl. Maj:ts beslut i ärendet, befrias från återstående betalningsskyldighet.

Föredraganden.

I likhet med de hörda myndigheterna finner jag att de omständigheter, under vilka ersättningsskyldigheten uppkommit, är så allvarliga att fullständig befrielse från betalningsskyldigheten icke bör komma i fråga. Med hänsyn till Eks förhållandevis svaga ekonomi och betydande försörjningsplikt synes det å andra sidan nästan helt uteslutet, att han skall kunna gälda kronans stora regressfordran annat än till en ringa del.

Jag föreslår därför att Ek, därest han inom tid som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, inbetalar 1 500 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att chauffören S. A. I. Ek, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 500 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av rådhusrättens i Örebro dom den 5 juni 1952.

Med bifall till vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—3 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. F. von Horn.

Bilaga.

Förteckning över av Kunql. Maj:t under år 1952 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningsskyldighet.

Sökande	Grund för ersättningsskyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kunql. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Löjtnanten vid trängen L. E. O. Bergström	Skada å en kronan tillhörig bil	1 171 kr. 30 öre jämte 5 % ränta	15/2 52	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
Värnpliktige S. O. Andersson	Skador å en av kronan disponerad bil	162 kr. 41 öre	22/2 52	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Värnpliktige M. J. B. Johansson	Skadad och förkommen materiel	1 457 kr. 32 öre	29/2 52	Befrielse mot inbetalning av 150 kr.
Värnpliktige H. A. Vidsäter	Skador å vissa fordon i följd av trafik med en kronan tillhörig bil	3 463 kr.	18/4 52	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Flaggunderofficeren vid flottan E. H. Wirbrand och maskinmästaren vid Göta ingenjörkår S. G. Johnsson	Skador på viss materiel	891 kr. jämte 5 % ränta	6/6 52	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Värnpliktige T. E. Olaussen	Skador å en kronan tillhörig bil m. m.	1 981 kr. 79 öre jämte 5 % ränta	4/7 52	Befrielse mot inbetalning av 300 kr.
Värnpliktige E. Ottenby	Skador å vissa bilmotorer m. m.	3 259 kr. 90 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
Värnpliktige E. W. Olsson	Förkommen intendenturmateriel m. m.	2 666 kr. 12 öre	11/7 52	Hel befrielse